Lila-fehér mezben

Egy fővárosi és egy vidéki labdarúgó akadémia neveléstudományi megközelítésű vizsgálata, összehasonlítása

A magyar labdarúgás rendkívül sok kritikát kapott az elmúlt évek során. Az egykor világszínvonalon tündöklő magyar futball utolsó fél évszázadára leginkább a tartós, egyre erőteljesebb visszaesés a jellemző (Szegedi, 2003). Hazánkban a labdarúgás helyzetének javítása érdekében több pozitív töltetű folyamat indult be az utóbbi években, legfőképpen az utánpótlás-nevelés helyzetének előmozdítását megcélozva. Ezek voltak például a különböző labdarúgó gyermekprogramok beindításai (pl.: Bozsik-program), az utánpótlás-képzési stratégiák ki-és átalakítása, illetve a labdarúgó akadémiák egyre széleskörűbb szerveződése, megalapítása. Mindazonáltal az egyes objektív mércékkel mérhető mutatók és a különböző klub vagy nemzeti rangsorok – mint például a magyar labdarúgó válogatott sorozatos elmaradása az egyes világtornáktól vagy éppen a honi klubcsapataink javarészt eredménytelen szereplése a nemzetközi futballban – mind azt mutatják, hogy korántsem talált még magára nemzetünk futballja (Orosz, 2009).

A kutatásról

A labdarúgó akadémiák folyamatos létrejötte és működése akár válasz is lehetne erre az útkeresésre. Ezek az utánpótlás-bázisok nem titkoltan azért jönnek létre 2001 óta folyamatosan, hogy a tehetséges labdarúgópalántákat kisgyermekkortól kezdve a professzionális futballra készítsék fel, nem sajnálva erre a hatalmas infrastrukturális beruházásokat és fejlesztéseket, illetve az ezzel járó pénzügyi befektetéseket. Nem vitás azonban az sem, hogy a labdarúgó akadémiákkal kapcsolatban a hazai közvélemény erősen megosztottnak tekinthető. Ez a megosztottság részint annak köszönhető, hogy mind a sportszakmabeliek, mind pedig a laikusok erősen hiányolják azokat a szakmai sikereket, eredményeket, amelyeket a magyar labdarúgásnak kellene folyamatosan produkálnia ilyen szintű háttér mellett. Ennek az elvárt eredményességnek nélkülözhetetlen elemei a közel 17 éves múlttal rendelkező, a magyar labdarúgás utánpótlás-fejlesztésének érdekében létrehozott labdarúgó akadémiák is. Mivel ezeknek a komoly infrastrukturális- és strukturális háttérrel működő intézményeknek a fókuszában a gyermekek fejlesztése, képzése áll, ezért semmiképpen sem elhanyagolható tényezői az ezen intézményekben fellelhető, különbözőképpen megjelenő pedagógiai metódusok megléte, illetve fontossága.

Jelen tanulmányunk célkitűzése az, hogy két utánpótlásközpont, nevezetesen az UTE Labdarúgó Akadémia és a Békéscsabai Labdarúgó Akadémia tükrében betekintést nyerhessünk az ezekben az intézményekben folyó pedagógiai munkába, az akadémisták életébe, edzőikkel való viszonyukba. Két fő okból esett a választásunk ezen két labdarúgó akadémia akadémistáinak a vizsgálatára, összehasonlítására: az első, hogy az egyik labdarúgó akadémia fővárosi (UTE Labdarúgó Akadémia), míg a másik akadémia vidéki (Békéscsabai Labdarúgó Akadémia) székhelyű, ezért különféle

azonosságokra és különbségekre is felfigyelhetünk a főváros-vidék aspektusában. A másik fő ok, hogy az MLSZ új, 2016-os besorolási koncepciója szerint a Békéscsabai Labdarúgó Akadémia regionális, míg az UTE Labdarúgó Akadémia nem regionális központként funkcionál a tavalyi évtől kezdődően, így ebben a tekintetben is különbözik a két labdarúgó akadémia egymástól. Az MLSZ elnöksége a 2016-ban megalkotott és elfogadott 2017-2022-ig tartó regionális fejlesztési koncepciója szerint a 15 honi labdarúgó akadémiát 12 Regionális Utánpótlás Központra (RUK) osztotta fel, elfogadva ezzel a besorolás elveit és a megbízott akadémiák listáját. Mindezek mellé a kijelölt regionális központok (kiemelt akadémiák) elsődleges feladataként lett meghatározva, hogy egy előírt határidőig készítsenek egyéves, illetve hároméves szakmai- és fejlesztési erőforráson alapuló tervezetet.

A témához közeli szakirodalmak áttekintése

Dolgozatunk jelen szegmensében igyekeztünk olyan hazai és külföldi kutatási eredményeket ismertetni, amelyek szorosan kapcsolódnak a jelen tanulmány témájához, vagyis az utánpótlás neveléshez, szűkebb körben pedig a labdarúgó akadémiák valamilyen nézőpontú megközelítéséhehez. Ha általánosságban tekintjük át a labdarúgó akadémiákról szóló hazai és nemzetközi szakirodalmakat, akkor különféle megközelítésű vizsgálatokkal találkozhatunk. Megjelennek például pszichológiai jellegű kutatások (pl.: Bognár és mtsai, 2006; Orosz, 2009; Csáki és mtsai, 2013; Sagar et al., 2010, stb.), illetve olyanok is, amelyek politikai, gazdasági megközelítésben vizsgálják az akadémiákat, hiszen ezek az intézmények erősen összefüggésbe hozhatóak az aktuális politikai, gazdasági helyzettel is (pl.: Vincze, 2008; Zsilák, 2012, 2013).

Jelen kutatásunkban azonban inkább a pedagógiai aspektusok jelennek meg a fókuszban, így igyekeztünk az ilyen jellegű kutatási eredményeket áttekintés alá vonni. Az egyik ilyen hazai kutatásban a szerzők a sportágválasztás, a tehetséggondozás, illetve az edző-sportoló kapcsolatát vizsgálták kérdőíves lekérdezés segítségével egy kiemelt labdarúgó akadémián fejlődő akadémista fiatalok két korosztálya (U-17 és U-19, N=60) között (Csáki és mtsai, 2013). A tanulmány konklúziójaként vonható le, hogy a labdarúgók kiválasztása és maga a tehetséggondozási folyamat is komplex folyamatként értelmezhető. Eredményül kapták továbbá, hogy a labdarúgó akadémiák ugyan megfelelő környezetet biztosítanak az elitképzés zavartalan működéséhez, azonban egy-egy akadémia megléte önmagában még nem garantál biztos sikert (Csáki és mtsai, 2013).

Vincze (2008) doktori értekezésében az 1989-1990-es években végbemenő politikai rendszerváltozás hatásait vizsgálja a honi labdarúgó utánpótlás-nevelésben. A leginkább kvalitatív kutatásokra épülő disszertációban szintén jelenik meg pedagógiai aspektus. A kutatásban résztvevő interjúalanyok (pl.: volt szövetségi kapitány, NB I-es edzők, MLSZ-ben dolgozók) szerint az utánpótlás-neveléssel foglalatoskodó bázisoknak (mint a labdarúgó akadémiáknak is) fontos kötelességük, hogy a fiatalok sportági szakképzése mellett az oktatásra is nagy hangsúlyt fektessenek, teremtsék meg a tanulás optimális lehetőségeit és segítsék annak a megvalósulását (Vincze, 2008). Ez az eredmény azonos az általunk elvégzett későbbi, mélyebb fúrásból származó interjús eredményekkel, ahol az általunk felderített labdarúgó akadémiákon dolgozó szakmai vezetők elmondása alapján rendkívül nagy hangsúly fektetődik az oktatásra a sportági szakképzés mellett (Rábai, 2016).

A nemzetközi szakirodalomban szintén találkozhatunk olyan tanulmányokkal, amelyek a mi kutatásunkhoz hasonlóan a labdarúgó akadémiákat vették górcső alá, más és más területeket vizsgálva. Hagen (2011) munkájában a svéd akadémistákat elemezte a szociális támogatás és jóllét aspektusaiban. Kutatásában a jóllétet elemezte a svéd akadémisták között, amely fogalom jelentése szerint elégedetten és jól élni egy olyan

saját életben, ahol a boldogság alapjául az álmok és a korábban általunk kitűzött célok beteljesítése szolgál (Kovács, 2015). A kutató megkülönbözteti és kiemeli azokat a szociális háttérhez tartozó faktorokat (család, barátok és iskola), amelyek hozzájárulhatnak a svéd akadémisták jóllétéhez. A tanulmány összehasonlít két jól szegregált csoportot az akadémiákon belül, a 11-14 évesek, illetve a 15-19 évesek csoportját. Ezt a két csoportot két különböző szempont szerint hasonlította össze, méghozzá a szociális támogatás szerint (család, barátok, iskola), illetve a jóllét szerint. Összesen 433 akadémistát vizsgáltak négy különböző svéd elitklub akadémiájában. Az eredmények alapján a fiatal akadémisták csoportja (11-14 évesek) tapasztal többet a jóllét és szociális támogatás terén, azonban a baráti és az iskolai kapcsolatokban az idősebb akadémisták (15-19 évesek) éreznek többet. Platts (2012) szociológiai tanulmányában leírja, hogy az Egyesült Királyságban 1970 óta egyre nagyobb figyelmet szentelnek a fiatal tehetségek fejlesztésére. A kutatásának a fő céljaként jelent meg, hogy megvizsgálja a fiatal játékosok akadémista életét és elemezze az oktatási programjukat. A vizsgálatba összesen 21 angol és walesi akadémiából vontak be összesen 303 akadémistát, önkitöltős kérdőíveket töltettek ki velük és fókuszcsoportos interjúkat vettek fel. A kutatás eredményeként kiderült, hogy a játékosok olyan akadémiai kultúrába szocializálódnak, ami túlzott elkötelezettséget (különösképpen az edzők és a menedzserek között) jelent számukra az akadémia felé. A játékosok jólléti szükségleteit erősen befolyásoló faktorként jelenik meg a nagyfokú bizonytalanságuk a saját klubjukkal szemben, mivel attól tartanak a játékosok, hogy a bizalmas dolgok mindig felszínre kerülnek a klubon belül. A helyzet súlyosbításaként sok játékos azt érezte, hogy úgy bántak velük, mintha a „klub alján" lennének, illetve az alapvető jólléti szükségleteiket sem vették figyelembe az akadémián belül dolgozó vezetők, edzők.

A kutatás módszerei

A kutatásunk módszereiként a kérdőíves lekérdezés és az interjúk felvételei szolgáltak. A kérdőíves lekérdezést kapcsán összesen 159 akadémista labdarúgó töltött ki kérdőívet a két vizsgált labdarúgó akadémián. A kitöltött kérdőívek egy részét a helyszínen megvártuk és megkaptuk, a másik részét pedig az akadémiák postázták el nekünk utólag. Az elemzéseket SPSS-program segítségével végeztük, az adatbázisunkat pedig saját magunk készítettük el a meglévő adataink segítségével. A kutatásunk másik részében az interjúk segítségével megszólaltattuk az akadémiák szakmai igazgatóit és edzőit is, akik a beszélgetések keretein belül az akadémiákról és a fiatal tehetségekről egyaránt véleményt formáltak.

Eredmények

A kérdőíves lekérdezés és az interjú alanyainak bemutatása

Ahogyan már korábban megjegyeztük, a kérdőíves lekérdezés módszerét az akadémista fiatalok körében alkalmaztuk (N=159). A teljes minta 51 százalékát (81 akadémista) a Békéscsabai Labdarúgó Akadémia növendékei teszik ki, míg a maradék 49 százalékot (78 akadémista) pedig az UTE Labdarúgó Akadémia fiataljai alkotják, így sikerült majdnem azonos arányban válaszokat kapnunk a két akadémiáról. A kérdőíves lekérdezés válaszadói legnagyobb arányban a 13 éves korosztály akadémistái voltak, ők a teljes minta egynegyedét (25 százalék) jelentették. Az interjúalanyok között mindkét akadémiáról sikerült megszólaltatni a szakmai igazgatókat, illetve akadémiánként 2-3 edzőt is. Az akadémián dolgozó edzők között találkozhattunk olyanokkal, akiknek komoly (NB I-es), illetve olyanokkal is, akiknek ennél lényegesen alacsonyabb (NB

III) játékosmúltjuk van. Különbségek mutatkoztak még az edzők rekrutációját illetően, ugyanis a fővárosi akadémia esetében az edzők többsége dolgozott korábban más akadémiában is, míg a vidéki akadémia edzőinek mindegyike csak a Békéscsabai Labdarúgó Akadémiában edzősködött eddig.

Az akadémisták jelenlegi akadémiai létének
és az edzőikkel való kapcsolatainak a feltárása

A kvantitatív kutatás első részében az akadémisták aktuális állapotára, illetve az edzőikkel való kapcsolataira kérdeztünk rá a saját akadémiájuk kapcsán. Az első ilyen jellegű kérdésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy hogyan érzik magukat az akadémián, eredményeinket pedig az 1. ábrán szemléltettük:

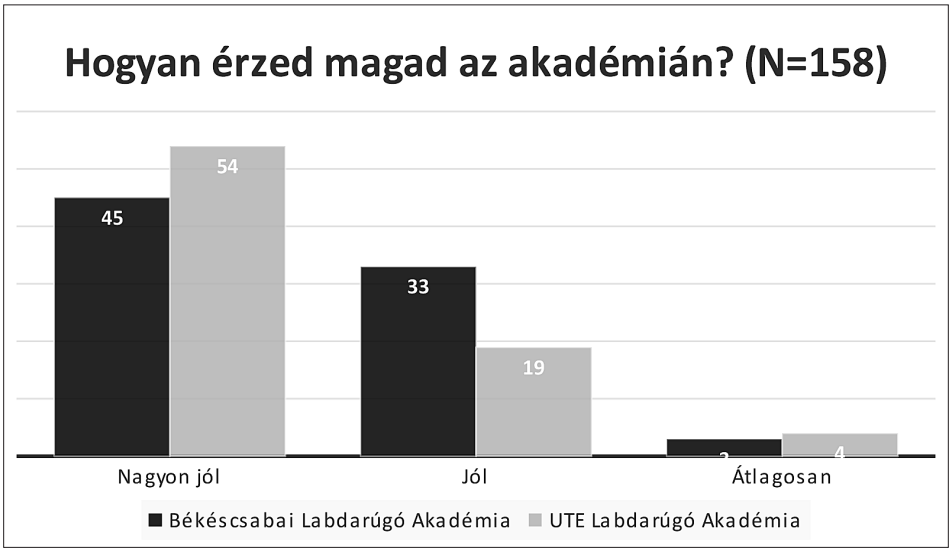

1. ábra: Hogyan érzed magad az akadémián? (N=158)
Forrás: saját szerkesztés

Az 1. ábrán látható, hogy a megkérdezett teljes akadémista minta 63 százaléka nagyon jól érzi magát, 33 százaléka pedig jól érzi magát a saját akadémiáján. A kérdésre az akadémisták ötfokú skálán válaszolhattak, az „átlagosan" válasz is mindösszesen 7 esetben fordult elő, a „rosszul" és a „nagyon rosszul" pedig egyszer sem. Akadémiánként vizsgálva a kérdést azt láthatjuk, hogy az UTE Labdarúgó Akadémián az ott megkérdezett akadémisták 70 százaléka nagyon jól érzi magát, ugyanez a viharsarki akadémia esetében 55 százalékos válaszadást jelent. Azt állapíthatjuk meg tehát a kimutatás alapján, hogy az akadémisták javarészt nagyon jól érzik magukat a saját akadémiájukon.

A következő kérdésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy az akadémisták ha tehetnék, akkor váltanának-e és játszanának inkább másik akadémiában. Az eredményt a következő két ábrán (2-3. ábra) foglaltuk össze a két akadémiát külön-külön vizsgálva:

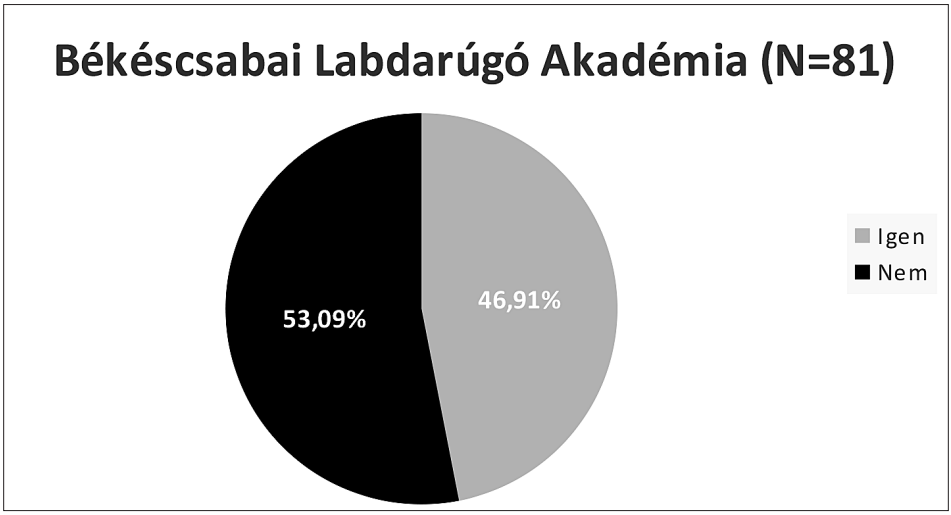

2. ábra: Ha megtehetnéd, akkor játszanál-e valamelyik másik akadémiában? (N=81)
Forrás: saját szerkesztés

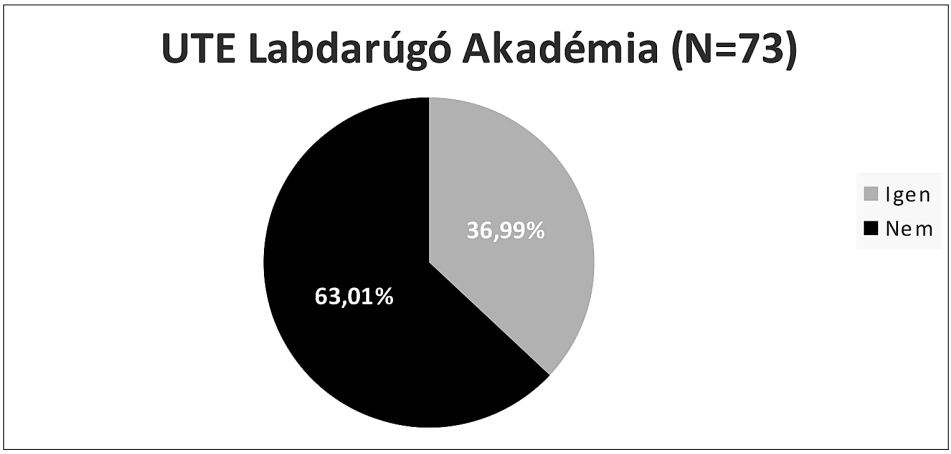

3. ábra: Ha megtehetnéd, akkor játszanál-e valamelyik másik akadémiában? (N=73)
Forrás: saját szerkesztés

Szignifikáns különbséget ugyan nem (p=0,140) találtunk a két akadémia között ebben a kérdésben, azonban több más érdekességet is felfedeztünk. Ahogyan láthatjuk, egyik akadémián sincsenek túlsúlyban azok az akadémisták, akik szívesen játszanának másik akadémiában, ha erre lehetőségük nyílna. Mindazonáltal nem sokkal maradnak el azok az akadémisták sem tőlük, akik ha tehetnék, akkor máshol játszanának. A Békéscsabai Labdarúgó Akadémián (2. ábra) az akadémisták 53 százaléka (43 fő) nem, 47 százaléka (38 fő) azonban ha tehetné, akkor másik akadémián játszana. Újpesten (3. ábra) más a helyzet, ott már jelentősebb szakadék mutatkozik a válaszadók között, hiszen az ottani akadémisták 63 százaléka (46 fő) nem, míg a 37 százalékuk (27 fő) szívesen játszana másik akadémiában. Ezek az eredmények azonban szöges ellentétben vannak azzal a

kimutatásunkkal (1. ábra), amelyben azt az eredményt kaptuk, hogy a teljes minta 63 százaléka, tehát majdnem a kétharmada nagyon jól érzi magát a saját akadémiáján. Felmerül tehát az a kérdés a két eredmény és kimutatás tükrében, hogyha az akadémisták zömében nagyon jól érzik magukat az akadémiájukon és elégedettek az ott lévő feltételekkel, akkor vajon miért játszanának többen is más akadémiában, amennyiben erre lehetőségük nyílna? A kérdés megválaszolása azonban egyelőre nyitott marad, viszont mindenképpen érdemes lesz a jövőben ezt a témát további vizsgálat alá vonni a megválaszolás érdekében.

A másik kérdésünkben arra kérdeztünk rá az akadémistáktól, hogy mennyi reális esélyt látnak arra, hogy egyszer profi futballisták legyenek:

1. táblázat: Hogyan látod, mennyi esélyed van arra, hogy egyszer profi futballista legyél? (N=159)

	Hogyan látod, mennyi esélyed van arra, hogy egyszer profi futballista legyél? (N=159)				
	Minden esélyem megvan	*Viszonylag nagy esélyem van*	*Van valamennyi esélyem*	*Inkább nincs esélyem*	*Egyáltalán nincs esélyem*
Békéscsabai Labdarúgó Akadémia (N=81)	16	20	43	1	1
Százalék	19,8	24,7	**53,1**	1,2	1,2
UTE Labdarúgó Akadémia (N=78)	25	35	17	1	0
Százalék	32,1	**44,9**	21,8	1,3	0

p= 0,001

Szignifikáns (p=0,001) különbséget véltünk felfedezni a kérdés kapcsán a két akadémia fiataljai között. Ami érdekes, hogy míg a Békéscsabai Labdarúgó Akadémia növendékeinek 53,1 százaléka azt gondolja, hogy van valamennyi esélyük arra, hogy profi labdarúgókká váljanak, addig az UTE Labdarúgó Akadémián az akadémisták 44,9 százaléka gondolja úgy, hogy viszonylag nagy esélyük van erre. Ez az eredmény azt mutatja nekünk, hogy a fővárosi akadémisták szignifikánsan magabiztosabbak abban a tekintetben, hogy van reális esélyük a profi pályafutásra, míg a vidéki akadémián jelentősen bizonytalanabbak ebben a kérdésben a fiatalok. Ez azért is érdekes az UTE Labdarúgó Akadémia kapcsán, mert köztudott, hogy az akadémia enyhén szólva sem ápol túl jó viszonyt az Újpest FC-vel, azaz a saját felnőtt csapatával. Az okokat maguk az akadémián dolgozók sem tudják pontosan, az Újpest FC belga tulajdonosa nem hajlandó kompromisszumra jutni az ügy kapcsán, tárgyalóképtelenné vált az utóbbi időben. Ezért is érdekesek a fiatal akadémisták vélekedései ebben a tekintetben, hogy ők vajon mégis miben láthatják a kifutási lehetőségeiket, ha jelenleg nincs az akadémiának profi szintre történő kimeneteli lehetősége. Az akadémia igazgatója elmondta nekünk az interjújában, hogy valóban több szempontból is kínos ez a probléma, hiszen jelenleg más fővárosi labdarúgóegyesületek (pl.: Vasas vagy Honvéd) számára képzik a saját fiataljaikat, nem pedig a saját anyaegyesületük számára.

A kutatás során lényeges feladatnak tekintettük, hogy a fiatal akadémistákat megkérdezzük az edzőikkel való kapcsolataikról is. Ehhez a kérdéskörhöz kapcsolódva az egyik kérdésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogyha az akadémistáknak esetleg valamilyen problémájuk van, akkor az edzőik meghallgatják-e őket és segítenek-e nekik a megoldáskeresésben:

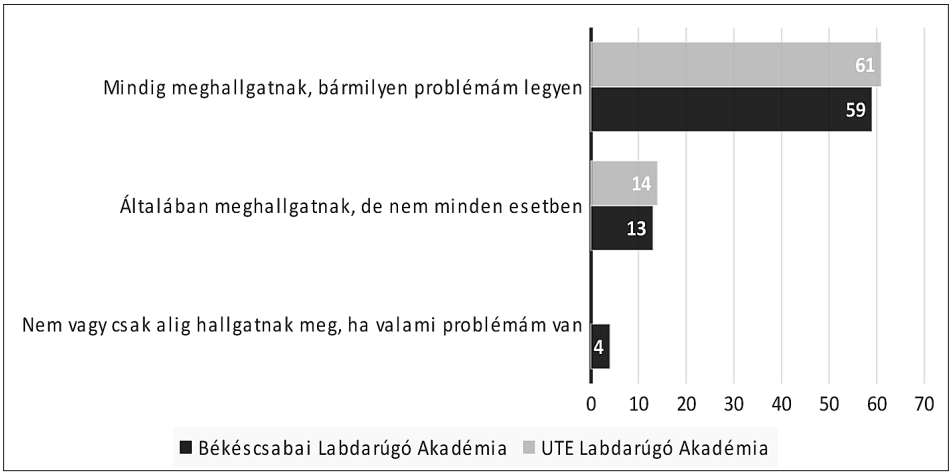

4. ábra: Az edzőid beszélgetnek-e veled, ha valamilyen problémád van? (N=151)
Forrás: saját szerkesztés

A kimutatásban (4. ábra) látszik, hogy a teljes mintát (N=151) figyelembe véve akadémisták javarészt (összesen 120-an) mindig meghallgatásra kerülnek az edzőiknél, amennyiben valamilyen jellegű problémájuk van. Ebben az eredményben azonban éppen az a lényegi kérdés, hogy vajon a minta többi része, akik az „általában meghallgatnak, de nem minden esetben" és a „nem vagy csak alig hallgatnak meg, ha valami problémám van" válaszlehetőségeket jelölték (a teljes megkérdezett minta 21 százaléka) miért érezhetik ezt az edzőikkel kapcsolatban? Az ezeket a válaszokat adó akadémisták a teljes minta együtödét teszik ki, amely kifejezetten magasnak tekinthető. Akadémiánként tekintve lényeges differenciák nincsenek a válaszok között, ami azonban érdekes, hogy míg a fővárosi akadémia esetében nincs olyan akadémista, aki a „nem vagy csak alig hallgatnak meg, ha valami problémám van" válaszlehetőséget jelölte volna, addig a vidéki akadémia esetében négy ilyen válasz is van. A kérdés további elemzéseket igényel, mindenképpen érdemes lenne interjúkkal is megszólaltatni a játékosokat, hogy mit gondolnak erről a kérdésről, mi lehet ennek a valós oka.

A szakmai igazgatók és edzők interjúinak elemzése

A játékosok megkérdezése mellett kíváncsiak voltunk az ott dolgozó és a fiatalok fejlesztésén munkálkodó szakmai igazgatók és edzők véleményeire is, ezért őket interjúk segítségével kérdeztük a saját akadémiájukról és az ottani fiatalok helyzetéről. A kérdéseink többek között a következő fő területekre irányultak:

1. Jelenleg hány fiatal éli itt a mindennapjait? Hány szakember dolgozik a gyermekek fejlesztésén, ebből hány edzőnek van pedagógiai végzettsége?
2. Van-e sportpszichológus az akadémián, ha igen, akkor milyen gyakran kell a szakértelmét igénybe venni?
3. Mit gondolnak a szakemberek arról a vélekedésről, hogy az akadémiai rendszer legnagyobb problémái az akadémiákon tevékenykedő, nem megfelelő edzői apparátusok? Mit gondolnak a mai tehetségekről?

Első kérdésünkben megkérdeztük az interjúalanyainktól, hogy hány fiatal éli az akadémiájukon a mindennapjait, illetve hány szakember dolgozik a gyermekek fejlesztésén. Az UTE Labdarúgó Akadémia szakmai igazgatója elmondta nekünk, hogy Újpest

alapvetően egy nagy kerületnek számít Budapesten belül és az itteni gyermekekre jellemző az erős lokálpatriotizmus is. Megjegyzendő, hogy az UTE Labdarúgó Akadémia vezetőjének véleménye ellentmond a kérdőíves lekérdezés eredményeivel, hiszen az eredmények korántsem a lokálpatriotizmust hivatottak erősíteni. Egyrészt az UTE Labdarúgó Akadémia fiataljai szignifikánsan többen (p=0,000) játszottak korábban más akadémiában, másrészt pedig 37 százalékuk, ha tehetné, akkor másik akadémiában játszana. Ezen az akadémián U-6-tól egészen U-19-ig futballoznak a gyerekek, a„B" csapatokkal együtt összességében 22 csapat alkotja az akadémiát. Mindez 360 gyermeket jelent, akik jelenleg igazolt tagjai az egyesületnek. Összesen 37 fős szakembergárda áll a rendelkezésre a gyermekek fejlesztésére, amelyben benne vannak a gyógytornászok, masszőrök, a pszichológus, illetve az edzői stáb is. Az akadémia vezetője szerint országos szinten is kiváltképpen kimagasló az edzői apparátusuk. Minden „A" együttesükben két edző dolgozik csapatonként és körülbelül 16 fős játékoskeretek vannak.

Megkérdeztük azt is, hogy hány edzőnek van pedagógus végzettsége az akadémián. Az akadémia igazgatója elmondta nekünk, hogy a futballszakma mellett legalább olyan fontosnak tartják az akadémiájukon a pedagógiai területek kihangsúlyozását. Éppen ezért U-11-ig, tehát a gyermekszekcióig törekedtek arra, hogy minden ottani edzőnek legyen pedagógus végzettsége. Jogosan merült fel bennünk a kérdés, hogy mi lesz az idősebb korosztályú akadémistákkal, náluk mennyire tartják fontosnak a pedagógus végzettségű edzőket. Az akadémia vezetője elmondta, hogy az oda felvett edzők esetében előzetesen nem volt annyira meghatározó szempont a pedagógus végzettség megléte. Szerinte azokban a korosztályokban nem olyannyira fontos a pedagógiai végzettség, sokkal inkább a pedagógiai érzéket emelte ki. Példaként hozta az akadémia egyik jelenlegi edzőjét, aki több mint 400 NB I-es mérkőzés múlttal rendelkezik és nagy példaképnek, ikonnak számít a gyermekek előtt, mindemellett határozott és következetes az edzésein. Véleménye szerint ezekben a korosztályokban érdemes inkább azokat az edzőket foglalkoztatni, akik nagyobb játékosmúlttal és tapasztalattal rendelkeznek, nem pedig feltétlen pedagógiai végzettséggel. A 14 év feletti gyermekekre, azaz a középiskoláskorúakra egyébként az akadémia oktatási részlegének a vezetője felügyel, aki egyben az akadémia partneriskolájának az igazgatóhelyettese is. Ő az, aki folyamatos kontroll alatt tartja ezeket a gyermekeket, beszámol az edzőknek az akadémisták aktuális tanulmányi eredményességéről.

A Békéscsabai Labdarúgó Akadémia vezetője szintén beszélt az interjújában a saját akadémiájáról ugyanezen kérdések mentén. Elmondta, hogy a tavalyi statisztikák alapján összesen 514 játékosuk volt az akadémián. Jelenleg – az ország egyik regionális központjaként funkcionálva– egy megyénél nagyobb területet ölelnek fel és ellenőriznek az alközpontjaikkal, amely mintegy 5500-6000 gyermeket jelent létszámban. Szót ejtett arról a tényezőről is, hogy nagyon nehéz igazolniuk az ország más pontjairól tehetséges gyermekeket, hiszen nincs teljességében kiépült scout-rendszerük (játékosmegfigyelői rendszer), ezzel szemben a fővárosi akadémiák ebből a szempontból prioritást élveznek, hiszen ők fővárosiként több gyermeket tudnak elérni az ország különböző pontjairól is. Viszont azt kiemelte, hogy határközeli akadémiaként akár Erdélyből vagy a Vajdaságból is tudnának igazolni tehetséges gyermekeket, azonban ezt egy elég erős nemzetközi szabályozottság korlátozza. Javarészt azonban regionális központként működve a saját alközpontjaiból táplálkoznak, amelyet összesen hat település testesít meg (Békéscsaba, Gyula, Orosháza, Hódmezővásárhely, Törökszentmiklós és Karcag). A szakemberekről is szót ejtett az akadémia vezetője, a futballrészlegen belül összesen 37 edző dolgozik az akadémián. Ebben a szakmai gárdában megtalálható több csapatedző, erőnléti edző, kapusedzők, humánkineziológus, illetve sportpszichológus is. Van egy oktatási csoportjuk az apparátusban, amelyet összesen négyen képviselnek, ebből kettő vezető helyettes, egy kollégiumi nevelőtanár és egy szociális mentor. Elmondta, hogy körülbelül 10 olyan

edző van az akadémián, aki pedagógus végzettséggel is rendelkezik. Ezek közül ketten dolgoznak főállásban, a többiek mellékállásban vannak alkalmazva, tehát csak délutánonként edzik a fiatalokat az akadémián.

Ide tartozó kérdés volt még, hogy van-e sportpszichológus az általunk vizsgált akadémiákon. Az UTE Labdarúgó Akadémia vezetője elmondta, hogy alkalmaznak sportpszichológusokat, akik hetente háromszor járnak ki az akadémiára. Létrehoztak egy sajátos protokollt is az akadémián azzal a célzattal, hogy az edzők is vegyék igénybe a segítségüket, ha arra kerül a sor. Ezáltal az edzőkkel fél órás blokkokban foglalkoznak a szakemberek, emellett korosztályonként külön foglalkoznak azzal a két-három tehetséges akadémistával, akit az akadémia emelt ki a saját talent-programjában. Mindemellett az edzőkkel csoportosan is foglalkoznak a pszichológusok az akadémia által meghatározott Mentális nap alkalmával.

A Békéscsabai Labdarúgó Akadémián szintén alkalmaznak sportpszichológust. Az akadémia vezetője elmondta, hogy náluk a pszichológus szakember legfőbb feladata a megelőzés, tehát egy olyan gondolkodásmód, szokásrendszer kialakítása az akadémisták körében, amely megelőzhet bizonyos problémákat. Elmondta, hogy ez az új metódus nemrég lett bevezetve az akadémia új sportpszichológusa által.

Az edzők körében összesen öt interjú került felvételre, három az újpesti, kettő pedig a békéscsabai akadémián. Az akadémián dolgozó edzőktől többek között azt kérdeztük, hogy mit gondolnak, mennyire tehetségesek a mai futballisták, mi a fő motivációjuk, hogy az akadémián futballoznak. Az edzők egyetértettek abban, hogy tehetségesek a mai magyar futballisták, azonban a problémákat a mentális síkon látják a leginkább. Az akadémián dolgozó edzők szerint megvannak a tehetségek, de valamiért mégsem tudnak annyi jó játékost kinevelni a magyar futballnak, mint amennyi a merítési bázisuk. Szerintük ennek az egyik fő oka, hogy 13-14 évesen már szeretnének a fiatalok karriert építeni és minél hamarabb külföldre kikerülni, így nem konzekvensen haladnak a pályafutásukban. Az egyik edző a szülőket is említette ennek a kérdéskörnek a kapcsán: „Sok gyereknél azt látom, hogy ez a fajta célkitűzésük nincs megalapozva, tehát nem reálisan látják önmagukat és a családok sem őt. Egy idő után fölborul ez és átmegy abba, hogy már a szülő jobban szeretné azt, hogy a gyerekből futballista legyen." A fővárosi akadémián dolgozó edző szerint tehát a játékosok gyakran irreális célokat tűznek ki maguk elé, emiatt pedig nem tudják beteljesíteni azt, amit elképzeltek maguknak. Ugyanezen az akadémián dolgozó másik interjúalanyunk hasonlóképpen vélekedett erről: „Mindig azt szoktuk nekik mondani, hogy olyan célt tűzzenek ki maguk elé, amit reálisan el tudnak érni. Mindig lépésről-lépésre kellene előre haladni, ezt mondjuk nekik mindig, hogy mindig kis célokban gondolkozzanak és akkor szépen tudnak fölfelé menni."

A vidéki akadémián dolgozó edzőket is megkérdeztük erről a kérdésről. Véleményük szerint nem tehetségtelenebbek a gyerekek, mint 20-30 évvel ezelőtt, ők inkább abban látják a fő különbséget, hogy több negatív inger is éri őket az életük során, amelyek régebben nem voltak még jelen a világban. Ide értik azokat a nem elhanyagolható tényezőket például, hogy manapság már könnyebben jutnak a fiatalok alkoholhoz, droghoz és a nemiség, a szexualitás is egyre hamarabb jelenik meg, amely szintén befolyásoló faktor lehet egy-egy fiatal életében. Ezek az ingerek pedig elterelhetik a figyelmüket, ami gyakran túl vonzó erő lehet akár a futballal szemben is. A vidéki akadémián dolgozó egyik edző a következőképpen fogalmazott: „Nincs meg ugyan az a régi, grund motiváció, viszont akikkel én dolgozok, azok a gyerekek nagyon szeretnek futballozni, ezt nem lehet elvenni tőlük, emellett nagyon motiváltak."

Kérdésünk volt még az edzőkhöz, hogy a sajtóban és a futballberkekben is elterjedt az az általános vélekedés, miszerint az akadémiai rendszer legnagyobb problémái éppen maguk az edzők, mivel e szerint az elgondolás szerint nem a legmegfelelőbb szakembe-

rek dolgoznak az akadémiákon és foglalkoznak a fiatalok fejlesztésével. A megkérdezett edzők különbözőképpen reagáltak erre a felvetésre: valaki szerint ez részben így van, bár hozzátették, hogy az utóbbi időben az edzőtársadalom is nagyon sokat fejlődött. A fővárosi akadémia egyik edzője azonban drasztikusan fogalmazott, szerinte ugyanis az edzőképzésben és a felsővezetésben keresendőek a legnagyobb gondok: „Szerintem nagyon nagy probléma van évek óta az edzőképzéssel. Elmész bármilyen edzőképzésre, igazából nem kapsz minőséget, nem gyakorlatiasak az edzőképzések, nem a topfutballból indulnak ki. A legfőbb problémát a vezetőknél látom, nem letolva ezzel az edzőkről a felelősséget. Egyértelműen ki tudom mondani, hogy vezetői válság van." Látható tehát, hogy interjúalanyunk korántsem a mundér becsületét védte a kérdés megválaszolásakor, hanem kiemelte, hogy érzése szerint az edzőképzésben vannak a legnagyobb problémák. Érdekes lenne átfogóan megvizsgálni a magyar edzőképzési rendszert, fontos még elmondanunk ehhez, hogy ennek kapcsán készült interjú az MLSZ edzőképzésének vezetőjével. Általa megtudhattuk, hogy hogyan zajlik hazánkban az edzőképzés rendszere, milyen szinteket lehet teljesíteni egy-egy licenc elérésének kapcsán.

Ugyanerről a kérdésről a fővárosi akadémia másik edzője is hasonlóképpen vélekedett: „Tudni kell, hogy Magyarországon a kapcsolatrendszer segítségével, meg a háttérből oda lehet kerülgetni, most hazudnánk, ha azt mondanánk, hogy ez nem így működik. Szerintem ez probléma, azt gondolom, hogy e téren is előre kellene lépni. De hát nehéz, ez egy zárt világ, nehéz bekerülni csak a szakma alapján. E téren én azt gondolom, hogy nagyon el vagyunk maradva." A vidéki akadémián dolgozó edzők szerint is megvan ennek a vélekedésnek az alapja. Az egyik edző a következőképpen gondolkozott: „Van benne igazság, de az sem igaz, hogy ez a teljes válasz, hogy csak az edzők miatt. Ez azért kettős dolog, mert vannak gyengébb edzők, meg vannak olyan edzők, akik jó edzők és jól is dolgoznak, csak lehet, hogy pont azoknak a játékosoknak nem ez kell ahhoz, hogy optimálisan fejlődjenek."

Ugyanezen az akadémián dolgozó másik edző szerint nincs jelentős probléma az akadémiákon dolgozó edzőkkel, sőt, szerinte az ezeket a véleményeket osztók rendszerint a csalódottabb edzők között vannak jelen: „Jellemzően én azt látom, hogy nagyon sok esetben ezeket olyanok nyilatkozzák, akik csalódottak valami miatt és éppen ezzel próbálják a saját malmukra hajtani a vizet. Tehát mindenki saját magát védi. Ez inkább szerintem egy ilyen sárdobálás azért, hogy támadjuk valahogy őket."

Összefoglalva elmondható, hogy mindkét általunk vizsgált akadémián nagy bázisú szakmai apparátus dolgozik a játékosok felkészítésén. A szakmai vezetők elmondása alapján nem minden korosztályban dolgozik olyan edző, akinek van pedagógiai végzettsége, valahol ezt nem is tartják annyira fontosnak, amely további kérdéseket vet fel. Az edzők különbözőképpen vélekednek arról a kérdésről, hogy az akadémiai rendszer hibás faktorai éppen az edzők lehetnek, de abban egyetértettek, hogy megvannak ennek az elgondolásnak is a releváns alapjai.

Összegzés

Tanulmányunk kutatási fókuszában két utánpótlásbázis, a fővárosi UTE Labdarúgó Akadémia, illetve a vidéki székhelyű Békéscsabai Labdarúgó Akadémia akadémistái, szakmai igazgatói és edzői szerepeltek. Kutatási módszereinkként a kérdőíves lekérdezést és az interjúk felvételét alkalmaztuk. A jelen vizsgálat egyfajta pilot-kutatásként is értelmezhető, hiszen hazánkban a pedagógiai szempontokat középpontba állítva ilyen részletességében még nem vizsgálták korábban a labdarúgó akadémiákat.

A kérdőíves lekérdezés egyik eredményeként szignifikáns különbséget ($p=0,001$) véltünk felfedezni az akadémisták jövőbeli, professzionális futballra való esélyeiket tekintve a két vizsgált akadémia között. Érdekes és egyben ellentétes eredmény volt

továbbá, hogy mindkét akadémia növendékei nagy százalékban ha tehetnék, akkor más akadémiában játszanának, holott a teljes minta 63 százaléka nagyon jól érzi magát a saját akadémiáján.

Az interjúelemzést követően elmondható, hogy a szakmai igazgatók fontosnak tartják a pedagógiai területek erősítését és alkalmazását a saját akadémiájukon, noha egy bizonyos korosztálytól még sincs minden edzőnek pedagógiai végzettsége, ami további kérdéseket vet fel a működést illetően. A sportpszichológust azonban mindkét akadémia preferálja és alkalmazza, továbbá nem csak a játékosok, hanem az edzők esetében is kikérik a szakmai véleményüket. Az akadémián dolgozó edzők szerint a fiatal akadémisták semmivel sem tehetségtelenebbek, mint a 20-30 évvel ezelőtti labdarúgók, szerintük a probléma gyökere a mentális hozzáállásban keresendő. Véleményük szerint többen gyakran irreális célokat tűznek ki maguk elé, mások pedig az egészségkárosító viselkedésformák egyre szélesebb körben történő elterjedését és alkalmazását tekintik problémának. Az edzői vélemények megosztónak bizonyultak annak kapcsán, hogy vajon az akadémiai rendszer sikertelen szegmensei éppen az ott tevékenykedő edzők lennének-e. Valaki az edzőképzés rendszerét tekinti hibás faktornak, mások úgy gondolják, hogy a kapcsolatok révén sokan bekerülhetnek akár hozzáértés nélkül is egy sportelitképző intézménybe. Ezzel ellentétes véleményként fogalmazódott meg, hogy ez a teória csupán a csalódott, kiábrándult edzők spekulációja, nincs valós és releváns alapja.

Irodalom

Bognár József, Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella, Révész László és Géczi Gábor (2006). A szülők szerepe a sporttehetség-gondozásban. *Kalokagathia*, 2006. **1-2**. sz. 86-95.

Csáki István, Bognár József, Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella, Zalai Dávid, Mór Ottó, Révész László és Géczi Gábor (2013). A sportágválasztás, a tehetséggondozás és az edző-sportoló kapcsolat vizsgálata elit utánpótláskorú labdarúgók körében. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 14. évf. **55**. sz. 9- 16.

Hagen, K. (2011). *Young Swedish athletes' perceived social support and well-being in football academies.* Master – thesis in sport psychology, 91 – 120 ECTS credits. School ofSocial and Health Sciences. University of Halmstad, Halmstadt.

Kovács Klára (2015). *A sportolás mint támogató faktor a felsőoktatásban.* CHERD, Debrecen.

Orosz Róbert (2009). *A labdarúgó tehetség kibontakozását befolyásoló pszichológiai tényezők vizsgálata.Doktori értekezés.* Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola, Debrecen.

Platts, Chris (2012). *Education and welfare in professional football academies and centres of excellence: A sociological study. University of Chester PhD thesis.* Forrás: https://chesterrep.openrepository.com/cdr/bitstream/10034/253657/35/chris+platts.pdf (letöltésdátuma: 2017. 12. 1.)

Rábai Dávid (2016). Labdarúgó akadémia mint oktatási, nevelési környezet. *Szakdolgozat*. Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete. Kézirat

Sagar, S. S.,Busch, K. B. és Jowett, S. (2010). Success and Failure, Fear of Failure, and CopingResponses of AdolescentAcademyFootballPlayers. *Journal of Applied Sport Psychology*, **22.**213-230.

Szegedi Péter (2003). *Az utánpótlás-nevelés a magyar labdarúgás struktúrájában.* Századvég, Budapest.

Vincze Géza (2008). Az 1989-1990-es politikai rendszerváltás hatása a labdarúgó utánpótlás-nevelésre. *Ph.D. értekezés.* Semmelweis Egyetem Nevelés-és Sporttudományi Doktori Iskola, Budapest. Forrás: http://phd.semmelweis.hu/mwp/phd_live/vedes/export/vinczegeza.d.pdf (Letöltés dátuma: 2017. 10. 01.)

Zsilák Tibor (2012). Fenntarthatóak-e hazánkban a labdarúgó akadémiák? 2017. 11.13-i megtekintés, Világgazdaság, https://www.vg.hu/velemeny/fenntarthatoak-e-hazankban-a-labdarugo-akademiak-390984/

Zsilák Tibor (2013). Hogyan tovább, futballakadémiák? 2017. 11. 15-i megtekintés, Világgazdaság, https://www.vg.hu/velemeny/hogyan-tovabb-futballakademiak-409472/

Rábai Dávid

tanársegéd, DE-GYFK